Til programkomiteer for lokalvalgprogrammet 2027-2031

IOGT i Norge er en frivillig rusforebyggende medlemsorganisasjon. Vi driver ruspolitisk påvirkningsarbeid, forebyggende tiltak og et utstrakt sosialt arbeid for rusavhengige og for barn og unge. Vi jobber for at det skal være lett å ta rusfrie valg, og vil bidra til et trygt og inkluderende samfunn.

Vi har valgt å trekke frem tre hovedretninger i dette innspillbrevet: 1) forebygging gjennom skjenketider, kontroller og foreldreinvolvering, 2) åpne og inkluderende kultur- og idrettsarenaer for barn og unge, samt 3) at parken er for alle. Vi møter dere gjerne for å utdype våre innspill, det er bare å ta kontakt med politisk rådgiver Gabriella Tjelta Hansen på mail gabriella@iogt.no eller mobil 959 09 954.

IOGT ønsker at politiske partier i Norges kommuner inkluderer følgende i sine program for å sikre en forebyggende ruspolitikk i perioden 2027-2031:

- → Styrke det lokale alkoholpolitiske arbeidet, fortrinnsvis ved å utvikle et bevilling- og kontrollsystem som begrenser tilgjengelighet og reduserer skjenketid.
- → Fremme alkoholfrie soner og arrangementer. Dette innebærer også å opprettholde forbudet mot drikking på offentlig sted.
- → Prioritere åpne og tilgjengelige barn- og ungdomsarenaer. Fritidstilbud må sikres tilstrekkelige ressurser til å gjennomføre sine aktiviteter.

1. Forebygging gjennom skjenketider, ansvarlighet og foreldreinvolvering

Vi mener det er viktig at kommunene fortsatt jobber mot målet om lavest mulig bruk av alkohol og narkotika, og at færrest mulig bruker narkotika. Det betyr blant annet å sørge for at det er lav aksept for å bruke narkotika og at rusmidler er vanskelig tilgjengelig.

Her har lokalpolitikere et stort ansvar, en stor oppgave og et stort handlingsrom. Partiene kan for eksempel arbeide for at **skjenketidene** i kommunen settes til kl. 02, ikke kl. 03, hele året. Dette er et handlingsrom kommunen har, og burde benytte seg av, særlig siden folk ønsker seg ansvarlige skjenketider. Kommunen må, etter forskrift, selv sette skjenkestopp innenfor makstiden kl. 03 og mange kommuner velger tidligere skjenkestopp. Tidligere skjenkestopp har bred folkelig oppslutning hvor en undersøkelse gjennomført av Sentio i 2019 viser at seks av ti mener at maksimaltiden for skjenking bør være kl. 02 eller tidligere. Bare 17 prosent ønsker at det skal være skjenking til kl. 03. I tillegg til at mange støtter tidligere skjenkestopp, viser funnene til SIRIUS' (statens institutt for rusmiddelforskning) undersøkelse i 2011 av de 18 største bykommunene i Norge i perioden 2000-2010 at én times utvidelse av skjenketiden førte til en økning i voldstilfeller på nattestid i helgene på omtrent 17 prosent. Resultatene fra undersøkelsen viste også at effekten er symmetrisk, slik at antall voldstilfeller går tilsvarende ned ved én times tidligere stenging.

Relatert til skjenketider ønsker vi avslutningsvis å fremheve at **vi ikke ønsker at det skal vedtas flere unntak fra maksimal skjenketid** som fastsatt i alkoholloven. Dersom det nasjonalt åpnes for flere unntak, ber vi partier unnlate å støtte disse. Dette ønsker vi særlig fordi folkehelse og sosialpolitikk må prioriteres over næringspolitiske hensyn. Ikke minst bidrar slike unntak til å uthule den norske alkohollovgivningen, sørger for at flere får enda mer ugunstige arbeidstider og øker ressursbruken til både politi og legevakt.

Videre burde partiene fremme en **ansvarlig uteliv- og alkoholpolitikk**. Dette innebærer at kommunene har et fast og forutsigbart rammeverk, eksempelvis ved at det bestemmes et maks antall skjenkeløyver. I tillegg kan dere prioritere å styrke skjenkekontrollen og arbeide for at bevillingshavere må søke på ny hvert fjerde år. I denne sammenhengen ønsker vi også å fremheve at tilgjengelighetstrykket kan dempes ved å ikke åpne for **gårdsutsalg eller fjernsalg**. Disse tiltakene viser at dere tar det lokalpolitiske ansvaret alvorlig, og tydelig setter folkehelse fremfor næringspolitikk.

Partier kan også ta til orde for at ungdomsforeldre må brukes mer aktivt i forebyggingsarbeidet rettet mot barn og unge, for eksempel gjennom **foreldrerettede forebyggingsprogram**. Slik program kan styrke foreldres kunnskap og verktøy, relatert til deres egen betydning, hva de bør og ikke bør gjøre, for best å forebygge at barna får problemer med rus. Denne kunnskapen trengs, som gjenspeilet i IOGTs foreldreundersøkelse 2023 (gjennomført av Kantar) som viste at 66 prosent av tenåringsforeldre ønsker at det arrangeres foreldremøter på ungdomsskolene de er tilknyttet. **Foreldre er de viktigste forebyggerne**, derfor er det særlig viktig å prioritere nettopp dem i forebyggingsarbeid. Tydelige og trygge foreldre som er gode forbilder, er en av de viktigste beskyttende faktorene når det gjelder forebygging av rusproblemer. Ved å sørge for at foreldre blir kjent med hverandre og enes om felles grenser og mål, blir de en større ressurs i kommunens forebyggende arbeid. Dette kan vi i IOGT bidra til gjennom vårt **foreldreprogram Sterk&Klar**, som støtter og styrker de voksne i sin rolle som ungdomsforeldre og rollemodeller, gjennom fire møter i løpet av ungdomsskoleløpet.

2. Åpne og inkluderende idretts- og kulturarenaer

I arbeidet for å nå målet om lavest mulig bruk av alkohol og narkotika, og at færrest bruker narkotika, bør forebyggingsarbeidet rettet mot unge og deres foreldre, samt videreutvikle tilbudet av fritidsaktiviteter for å forebygge utenforskap og passivitet, styrkes.

Hensynet til barn og unge må alltid komme først i alkoholpolitikken, hvor det er særlig viktig å satse på fellesskap, arenaer og aktiviteter for å forebygge utenforskap og kriminalitet. Barn og ungdom som har **attraktive og varierte fritidstilbud**, ruser seg tross alt mindre. Partier kan eksempelvis styrke tilgjengeligheten til ungdomsarenaer, ved å utvide bibliotekets åpningstider og redusere inngangsbilletten til svømmehallen.

Barn og unges tilgang til idretts- og kulturarenaer/arrangementer bør prioriteres fremfor å tillate skjenking av alkohol. Ungdom ønsker ofte å på mange av de samme kultur- og idrettsarrangementene som de voksne, men på grunn av voksnes behov for å bruke alkohol, gis det ofte skjenkebevillinger som fører til at **unge stenges ute**, fra konserter, kinoer eller debatter.

I denne sammenhengen kan man videre se til muligheter for å skape kulturarenaer med en tydeligere alkoholfri profil, for eksempel **festivaler med egne alkoholfrie soner**. I dette arbeidet kan for eksempel kommunens ungdomsråd inkluderes. Dette har vi alt sett eksempler på i Kongsberg (Bergbeat), Dovre (regional ungdomsfestival) og Sortland (Fæsterålen).

3. Parken er for alle

Parker og andre offentlige steder skal være trygge og tilgjengelige for alle innbyggere. Der skal alle, fra småbarnsfamilier til eldre, kunne trives og oppholde seg. Det nasjonale forbudet mot drikking på offentlig sted bidrar til å sikre disse arenaene. Forbudet fungerer, som vist av en undersøkelse gjennomført av Verian i 2024 på oppdrag fra IOGT i Norge hvor 63 prosent av unge voksne (18-29 år) svarte at de begrenser sin egen alkoholbruk på offentlig plass siden det ikke er lov. Ikke minst er det folkelig støtte for forbudet, ettersom samme undersøkelse viste at over halvparten støtter dagens forbud, og er bekymret for mer alkoholbruk dersom forbudet oppheves. Likevel er det et stadig økende politisk press på å få endret lovverket. En mulig konsekvens av dette er at kommuner selv får mulighet til å definere egne områder hvor det er tillatt å drikke alkohol. Vi ønsker å understreke at dere, lokalpolitikerne, i så fall kan **velge å ikke åpne** for noe i det hele, og heller holde fast på og styrke håndhevingen av dagens reglement. Det viser at dere prioriterer inkludering, trygghet og folkehelse.